

OMUL- PRINCIPIU ȘI PARADIGMĂ ÎN ECONOMIE ȘI ȘTIINȚE ECONOMICE

Ion SÎRBU

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel bun, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, str. Haltei 23, mun. Chișinău, R. Moldova, MD 2023. itsirbu@yahoo.com

Abstract. *The article contains the approach of economics as an objective reality and of the economic sciences, through the human prism as a paradigm and principle of knowledge, research and economic activity and human activity in general. The author characterizes and specifies the meanings of the concepts of economics and economic sciences, man, principle and paradigm.*

The self-consciousness of the economy is analyzed from the perspective of the economists' opinions about the role and place of the economy and of the economists in the social life and relations with other social sciences. The possibilities of the interaction of the economic sciences with the philosophy are also analyzed in order to solve the global problems, the security and the survival of the human, the society and the terrestrial nature.

Globalism and globalization, their economic and spiritual effects are approached from the perspective of ecological philosophy or ecosophy, of traditional, ecological and ethnic humanism.

Keywords: *economics, economic sciences, humanism, ecosophy, globalization, paradigm, principle, security.*

Jel Clasification: *B*

INTRODUCERE

Epoca contemporană este marcată prin diverse denumiri și semnificații. Nimeni nu poate nega că ea este epoca problemelor globale și a globalismului. Ea este numită și epoca tehnologiilor, internetului și a comunicării. Eu aș numi-o epoca marilor pericole și provocări, a marilor așteptări pentru om și umanitate. Or, provocările și pericolele pot fi depășite tot de om.

Omul, necesar epocii actuale trebuie să fie o ființă dotată nu o înaltă moralitate și responsabilitate, aplicate la propriile activități în societate, cunoaștere, natură, inclusiv și propria natură (corporalitatea și psihicul omului).

Toate activitățile, trecute prin prisma omului, îl transformă pe acesta în principiu și paradigmă a economiei, cunoașterii și a activității umane însăși. Principiul și paradigma dată necesită integrarea și convergența științelor naturii, tehnice, exacte și socio-umanistice. Pentru ce? Pentru soluționarea problemelor globale, mai întâi de toate cea a umanului, a globalismului, aplicat în toate abordările și a vectorului globalizării, în interesul omului și al umanității.

În ce constau rolurile economiei, științelor economice, științelor în general? Expunerea care urmează va constitui o variantă de răspuns la aceste și alte întrebări similare. Va demonstra necesitatea stringentă în practica și teoria omului a paradigmei umanului și principiului antropologic.

MATERIALE ȘI METODE

Realitatea obiectivă, problemele ce preocupă umanitatea, reflectate în literatura științifică inclusiv, economică și filosofică; politica internă și externă a statelor, inclusiv și a celui moldav, ne-au servit ca material de investigație.

Metodele filosofice sunt cele mai generale metode și noi ne-am folosit de ele. Au fost aplicate: metoda analitico-generalizatoare, cea a comparației, a extrapolării și metoda dialectică la general.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Economia și științele economice. Vorbind de economie este necesar de a preciza despre care economie. Or, există economia mondială, a unei sau altei țări ca economii reale, cu relații economice reale, cu existența bunurilor și lucrurilor materiale.

Există însă și științele economice concrete sau știința economică. Știința economică este o reflectare a realității economice. Ultima, sau economia reală întotdeauna are ceva mai mult decât știința economică. Or, realitatea este întotdeauna mai cuprinzătoare, mai bogată decât știința economică, care reflectă subiectiv și generalizant realitatea obiectivă. Economia poate și trebuie să fie bazată pe știința economică. În realitate însă ea poate și să devieze de la aceasta, fiind stihinică, incontrollabilă total sau parțial de politicieni, de oamenii de știință, de societatea care este condusă de oameni, partide și alte organizații politice și nonpolitice.

Cert este, însă, faptul că economia interacționează cu știința economică și în așa caz ea este în câștig. Ambele pe fapt câștigă de la interacțiunea și coordonarea reciprocă.

Contradicțiile apărute între economia reală și știința economică trebuie analizate și soluționate prin prisma umanului. Interacțiunea științei economice cu economia reală trebuie să ducă la dezvoltarea ascendentă a societății, naturii terestre și a spiritualității umane, la funcționarea normală a corpului și psihicului uman.

Omul- concept, principiu și paradigmă universală a activității umane. Omul prezintă prin sine valoarea supremă pentru om și omenire. Rezultă din acestea faptul că toate lucrurile, relațiile și activitățile umane cer insistent a fi trecute prin această valoare supremă. Deci, prin prisma omului, inclusiv și a suveranității personale, fără de care nu poate normal funcționa și exista suveranitatea statală. Suveranitatea statală și suveranitatea personală, afirmă A. Dyakov și A. Sokolov determină esența strategiei civilizaționale occidentale, care se realizează în două forme: biopolitica și geopolitica. Fiecare din aceste formate diferențiat se actualizează în epoca capitalismului clasic și post clasic. Perioada formării sistemului capitalist se caracterizează prin tendința geopolitică.

În perioada dominației globale a capitalismului tendința geopolitică se transformă în cea biopolitică. Autorii menționați apără punctul de vedere în concordanță cu care mecanismul principal al apariției tendinței geopolitice și acelei biopolitice se manifestă ca reactualizarea institutului proprietății. Astfel, în perioada consolidării relațiilor capitaliste, diverse tipuri de proprietate corporativă cedau locul proprietății private. Plus la acestea folosirea agrară a pământului – obiectul principal al proprietății – este înlocuită cu cea industrială.

„Reevaluarea” proprietății postcapitaliste a descoperit un nou conținut al ei. Acesta este legat de determinarea intimă, prioritar lăuntrică a omului: emoțiile, senzațiile, gândurile, necătând la faptul că determinarea generală spre înstrăinarea proprietății sa păstrat. Pe această bază autorii ajung la concluzia, deduc că astăzi are loc minimalizarea statutului suveranității personale ceea ce devine o amenințare nemijlocită a suveranității politice, ca element de bază al sistemului civilizațional contemporan [1, p. 25].

Suveranitatea concept și realitate. Conceptul de suveranitate este foarte important pentru înțelegerea esenței civilizației occidentale. El este important și pentru înțelegerea suveranității statului moldav, în care noi trăim și în care multe depind de factorii externi. Este oare R. Moldova un stat cu adevărat suveran? Poate oare astăzi statul, care nu ar fi el să dețină o suveranitate deplină, când relațiile de tot genul, inclusiv economice și politice, sunt interpătrunse de interese comune, de ajutor reciproc și colaborare, dar și de interese de dominație? Dificil este de a da un răspuns univoc, ferm la această întrebare. Practic toate statele lumii sunt în interacțiune, depinzând unele de altele.

Dificile și multiple sunt și încercările de a defini conceptul de suveranitate, cu toate că la aceasta contribuie sau i-au parte reprezentanții din diverse domenii ale științei și cunoașterii. Atrag atenția, în aspectul dat, cercetările din cadrul științelor politice și ale economiștilor, care aderă la ultimele. Suveranitatea este în centrul atenției mai ales a specialiștilor juriști din domeniul teoriei dreptului.

Mai puțină atenției suveranității o acordă astăzi filozofii, necătând la faptul că anume ei au fost printre primii pe tărâmul dat. Actualizarea principiului suveranității o găsim în fatalismul cosmologic al filozofie antice, în providențialismul teologic și filosofic medieval și în entuziasmul creator al filozofilor renascentiști. Anume Epoca Renașterii a determinat în fapt interpretarea contemporană a suveranității. Conceptul suveranității este unul cheie și pentru filosofia puterii or, în el, ca într-un supracentru, se întâlnesc liniile reflexiei și meditațiilor ce compun nucleul autoaprecierii civilizației europene [1, p. 2].

J. Boden, filosof francez a descris formal suveranitatea statală, independentă de papalitate și superioară feudalilor. Filosoful englez T.Hobes a mers mai departe decât J.Boden propunând o fundamentare temeinică suveranității, ca pe a unui sistem de autoorganizare a oamenilor și aprobarea structurii politice a acesteia. El a fost de fapt primul care a formulat principiile suveranității clasei de mijloc – burghezia. J. Locke, un alt filosof englez la rândul său a postulat drepturile civile și politice, mai întâi de toate dreptul la proprietate, ale omului. Aceasta a determinat orizontul valoric și orientările practice ale noului subiect al procesului de edificare a lumii. După cum menționează J. Locke, fiecare om deține o anumită proprietate, care se reduce la propria lui persoană, asupra căreia nimeni nu are dreptul decât el însuși [2, p. 277]. Astfel, proprietatea se prezintă ca exprimare a autoîndestulării lăuntrice a omului, ca esență a sa. Această esență a omului capătă determinare în activitatea de muncă. Munca corpului și lucrul mâinilor îi aparțin lui, afirmă J. Locke. Anume munca se evidențiază în final ca un „mecanism”, prin intermediul căruia esența lăuntrică a omului „iese din sine”, răspândindu-se în realitatea înconjurătoare. J. Locke enunță că ce nu ar scoate omul din acea stare, în care natura a creat acest obiect și l-a păstrat, el îl combină cu munca sa proprie și îi adaugă ceva ce aparține lui personal transformându-l astfel în propria proprietate [2, p. 277]. În continuare J. Locke adaugă: „Obiectul principal al proprietății acum nu sunt roadele pământului și nici animalele, care îl populează, dar însăși pământul ca include și poartă în sine toate celelalte” [2, p. 279].

Suveranitatea statului burghez, afirmă A. Dyakov și A. Sokolov, este un derivat de la suveranitatea cetățenilor, statusul cărora este aprobat nu numai de complexul de drepturi și libertăți, dar și de o anumită proprietate. În sensul acesta „cetățeanul” pare a înlocui prin sine „omul”. Cu alte cuvinte, proprietatea devine o însușire esențială a omului-cetățean [1, p. 27].

După cum vedem, anume filozofii și nu economiștii, au făcut primii legătura dintre lumea internă a omului, proprietate și activitatea de muncă a acestuia. Filozofii au fost printre primii și în evidențierea rolului hotărâtor al autonomiei economice în constituirea suveranității statale. Suveranitatea personală a „întreprinzătorilor”, care autoafirmau, constată A. Dyakov și A. Sokolov, își lua avântul sincron cu suveranitatea politică a statelor naționale. Parale cu apărarea internă a terenurilor agricole, avea loc concomitent și practica colonizării teritoriilor externe, cu scopul însușirii bogățiilor naturale și atragerea forței de muncă ieftină, care asigurau dezvoltarea producției capitaliste. Cel mai evident exemplu este soarta Olandei, care pe la mijlocul sec. al XVII a devenit cea mai bogată țară a Europei. Pentru prima dată ea a creat un sistem comercial-financiar de proporții globale.

Suveranitatea, ca expresie a independenței statale, presupune nu pur și simplu eliberarea de hegemonia mitropolei, dar atingerea independenței depline, ceea ce e imposibil fără de obținerea autonomiei economice. Olandezii nici când nu ar fi atins înălțimile cunoscute dacă nu ar fi efectuat o

masivă expansiune economică. Experiența lor, după cum se știe, a fost preluată și înfăptuită cu și un mai mare succes de către britanici. Concomitent, subliniază autorii menționați, cuceririle coloniale au stabilit o anumită „demarcare identificățională” a civilizației occidentale de restul lumii [1, p. 27].

Geopolitica și biopolitica. Cuceririle coloniale, ideinic au fost fundamentate de către același filosof englez J. Locke. Acesta afirmă că până în prezent există enorme cote de pământ, care ... stau neprelucrate și aceste terenuri sunt mai mari decât cele folosite sau care pot fi folosite de oamenii, care trăiesc pe ele. Astfel aceste terenuri se găsesc încă în proprietate obștească. Așa ceva nu se poate de închipuit că ar avea loc în acea parte a omenirii, care s-a înțeles să folosească banii [2, p. 288].

Din cele expuse reiese că J. Locke considera că partea „civilizată” a lumii are tot dreptul de ași însuși pământurile care încă nu pot fi valorificate de oamenii mai puțin civilizați, care încă nu folosesc banii și deseori nu au nici state, nici formațiuni statale. Conform acestei logici au apărut și așa zisele linii de prietenie (Amity Line), care sau evidențiat ca primele divizări geopolitice. Cu aceste „linii” se termina Europa și începea lumea nouă. Aici înceta dreptul să funcționeze dreptul european, cel puțin dreptul public european. De aici și concurența statelor puternice pentru acapararea de colonii și negarea drepturilor omului pe teritoriul acestora. Formarea suveranității burgheze, care consta din două componente: evoluarea suveranității personale a cetățeanului, actualizată în persoana întreprinzătorului capitalist și consolidarea suveranității politice, ca uniunea cetățenilor suverani în forma statului burghez de drept, care poate fi redusă la strategia geopolitică. Ultima, însă, nu poate să se limiteze ca un simplu control asupra teritoriului, ce include în sine resursele naturale. Ea se răsfrânge și asupra oamenilor, forțelor de muncă și astfel geopolitica se transformă în biopolitică [1].

Filosoful francez M. Foucolt a văzut în practica administrării populației apariția biopoliticii, ca pe una din strategiile puterii proprii societății contemporane. El a demonstrat, în mod evident, că începând cu sec. al XVII, obiectul principal al politicii devine populația țării ca forță de producere, care posedă un enorm potențial în asigurarea încasărilor impozitare. La etapa capitalismului clasic populația sau forța de producere, în ultimă instanță, este considerată ca una dintre resursele materiale, legate de procesul de producere [1, p. 28-29].

Postcapitalismul înrolează omul, inclusiv și cele mai intime laturi ale acestuia, în procesul de producere nu numai al bunurilor, dar și al plus valorii, care are legătură nu cu omul, dar cu capitalul. Cerințele firești, biologice nu mai sunt limitate. Din contra, ele pe toate căile sunt stimulate. De rând cu acestea se stimulează producerea cerințelor nemateriale cum ar fi cele sociale, emoționale, volitive, estetice, intelectuale. Grație extinderii câmpului cerințelor se lărgeste și câmpul producerii. Astăzi nu atât munca se manifestă ca sursă de profit, cât cerințele oamenilor, regulat diversificate și înmulțite. Capacitatea de a avea cerințe și posibilitatea de ale satisface, au devenit expresia suveranității individului. Cel ce nu are cerințe în creștere permanentă, pierde stabilitatea statusului său în societate. Cu alte cuvinte cerința sau necesitatea satisfăcută. Are nu numai o rezolvare economică în producere. Ea cu necesitate „ordonează” membrii societății, evidențiindu-se ca marcator al atitudinii lor față de putere. De regulă, certitudinea în satisfacerea cerințelor de rând sau urgente, stimulează cetățeanul de a înfăptui alegerea sa politică [1, p. 29].

Manipularea din partea puterii și a societății cu diversele ei regimuri politice și instituțiile pseudodemocratice este astăzi în vogă.

Biopolitica, termen introdus de M. Foucolt este răspândirea suveranității statului asupra vieții cetățenilor în calitate de indivizi biologici [3]. Prin această noțiune destul de vagă se poate înțelege o serie întreagă de amestecuri ale puterii în viața individului – de la sistemul statal de ocrotire a sănătății până la sistemul de reprimare a statelor totalitare, care iau hotărâre de a lichida indivizii

după careva indici biologici. M. Foucolt considera, că însăși liberalismul este „efectul” anumitor relații de putere, care dau naștere și biopoliticii.

Formele concrete ale biopoliticii pot fi: strămutarea grupelor mari de oameni dintr-o regiune în alta, nimicirea lor completă sau parțială, sau manipulările la nivel de organism – de la eugenică la ingineria genetică. Astfel, cardinal se schimbă atât statusul omului, cât și relațiile de putere care există în societate [1, p. 31]. Biopolitica poate fi respinsă prin victoria paradigmei umanului, inclusiv și în politică. Omul este principiul necesar în tot ce face omul.

Care om? Omul moral sau omul cu o înaltă moralitate menținută în permanență. Omul din umanismul tradițional, ecologic și etnic. Omul – valoarea supremă pentru om și umanitate. Nicidecum omul promovat de biocentriștii și postmoderniștii contemporani, nu omul transformat de biopolitică în neom. Și nici „postomul”, „supraomul”, „omul electric” etc. [4-7].

M. Foucolt cere omului să înfăptuiască grija de sine și consideră dascălul în cultura occidentală era specialistul care forma individul și îl transforma în subiect. Or, dascălul cerea grija față de corp în aspect igienic și dietetic (tehnica dietetică). În al doilea rând dascălul recomanda îndeplinirea relațiilor familiale și gospodărești (tehnica economică), în al treilea rând, relațiile de însușire a prieteniei și a dragostei (tehnica erotică) [8, p. 66]. El afirmă în lucrarea „Hermeneutica subiectului” că grijile de corp, mediu și casă, dietetica, economia, erotica – iată cele trei sfere largi în care are lor în această epocă grija de sine, trecerea permanentă de la o sferă la alta [9, p. 184, 185]. Relațiile sferelor indicate de M. Foucolt arată odată în plus că omul este o ființă socială, rezultat al culturii și esența lui este de ordin social și cultural.

Fiecare cultură, afirmă S. Azarenko și D. Makarov, edifica formele sale irepetabile, în concordanță cu teritoriul său, clima, resursele acvatică. Nu există în lumea întreagă vreo comunitate, în care nu s-ar fi format diferite locuri, apărute în baza unei anumite practici sociale – locul inițierii, școala, biserica, etc. Trecerea dintr-un loc în altul în timpul inițierii avea loc strict într-un anumit fel. Însă și această trecere prezenta prin sine procesul de transformare al individului, de aceea ea trebuie percepută în categorii temporale. Pe parcursul acestui proces avea loc însușirea de către corp a unor noi practici după care tinerii deveneau capabili de a duce o viață socială. Anume aici se descoperă sursele filosofiei ca practică socială or, cerința „cunoașterii de sine”, cum arată M. Foucolt., era legată cu cerința „înfăptuiește grija de sine”. Cu această chemare dascălul se adresa discipolului său contribuind la reproducerea socială [8, p. 66].

Investigațiile ghetropolitice ale lui M. Foucolt, conform lui S. Azarenko și D. Makarov, par a fi continuate de către Maluel DeLanda [8, p. 66]. Ultimul încearcă de a demonstra că societatea apare în rezultatul interacțiunii „esențelor individuale” până la interacțiunile lor în anumite instituții. Apariția instituțiilor se lămurește prin interacțiunile indivizilor, care iau hotărâri. Apariția centrelor urbane- prin interacțiunile instituțiilor. Apariția statelor prin interacțiunile orașelor. Cum numai a apărut noul întreg (orașul), el începe momentan a acționa asupra componentelor ce iau servit de substrat, limitându-le interacțiunile inițiale sau contribuind la apariția altora noi [10, p. 44].

M. Delanda neagă practic istoria mondială ca un proces unic al diversităților în acțiune. Propune schema mulțimii de esențe individuale. Aceasta și exprimă esența ontologiei sociale propusă de el: „Indivizii – instituțiile-orașele-statele naționale” [10, p. 45].

A. Azarenko și A. Makarov, propun completarea schemei date cu entitatea „casă”, presupunând că fără de aceasta este imposibilă atât interacțiunea indivizilor, cât și existența unei sau altei instituții. De aceea schema mulțimii sociale a existențelor individuale va arăta astfel: „indivizii-casele-instituțiile-orașele-statele”. Schema dată reflectă procesul adunării antropologicului în jurul diferitor locuri ale existenței sociale ale oamenilor și în virtutea situației sale spațiale concretele poate fi numită social-

topologico-antropologică. Societatea este de neconceput fără de casă ca și fără de comunicare [8, p. 67]. Există un aspect foarte important al comunicării, afirmă V. A. Lektorsky, comunicarea nu ca modalitatea de a primi și transmite cunoștințele, dar ca calea de a înțelege un alt om și o altă cultură [11, p 36]. Important este de a înțelege că „Noile tehnologii cognitive și informaționale subminează modurile obișnuite de viață ale omului. În această situație cea mai importantă problemă vitală ce afectează sensul vieții este de a înțelege ce se poate (în lume și în om) și ce trebuie de schimbat, ce este imposibil de schimbat și ce nu trebuie de schimbat, chiar dacă aceasta e posibil” [11, p. 33].

Problema dată consider eu, este nu numai a filosofiei, dar a întregului complex de științe. De neînțeles, afirmă V. Lektorsky, dezvoltarea științei și tehnologiilor legate de ea, nu a adus numai rezultate pozitive, dar a creat și multe probleme, începând cu cele ecologice și terminând cu relațiile umane. Se prea poate că anume aceste probleme și rezolvarea lor vor determina viitorul omului și al culturii. Aici problema nu e pur și simplu în rațiune, dar în interrelațiile rațiunii cu valorile umane. Iată despre aceasta și trebuie să gândim. Cert este însă, că va trebui să gândim tot cu ajutorul rațiunii. Dar a rațiunii nu îngust științifice și nu tehnologice, dar iluminată filosofic [11, p. 53]. Dar de care filozofie? Or filosofia de până acum își are și ea păcatele sale... Nu demult a fost publicat al cincizeci-lea referat jubiliar al Clubului de la Roma, în care fundamental sunt analizate amenințările mortale ale dezvoltării civilizației terestre actuale și unde direct este pusă problema despre „rădăcinile filosofice ale stării curente ale lumii”, despre necesitatea „noii filosofii” [11, p. 52].

Am fost și eu în căutarea unei noi filosofii mai aproape de viața și practica umană. Am elaborat chiar și unul dintre primele modele ale acesteia, pe care am numit-o ecosofia, sau știința ecologică [12, 13].

Necesar este de precizat că pentru soluționarea crizei antropologice globale este necesară colaborarea tuturor științelor, religiilor, culturilor și civilizației umane contemporane. Filosofia este chemată de a integra rezultatele științelor, practicii, culturilor și civilizației, pentru soluționarea crizei menționate. Nu fac excepție din acestea științele economice și economiile reale. Filosofia și filosofii mai au o sarcină importantă: includerea lor în administrarea și dirijarea societății umane, în educarea conducătorilor acesteia. Numai umanitatea cu o înaltă moralitate și spiritualitate, deci noocratice, condusă de lideri noocratice [14] va fi în stare să soluționeze problemele globale ale civilizației contemporane.

Filosofii și economiștii în reflectarea propriei lor conștiințe de sine. Astăzi numeroși filosofi comparând filosofia cu știința suferă de „complexul de inferioritate” al filosofiei față de știință. Ditrîh fon Ghilidebrand, autorul cărții ”Ce este filosofia”, conform lui V. Mirzoyan, vede cauza complexului menționat în subaprecierea filosofiei față de știință. Or, aceștea singuri considera știința ca ceva mai superior filosofiei, discreditând prin aceasta filosofia de care ei sunt atașați profesional.

Importanța socială, morală, umanizatoare, civilizațională a adevăratei cunoașteri filosofice a problemelor lumii contemporane este greu de supraapreciat. Dacă e să vorbim despre reabilitarea filozofie apoi aceasta este necesară nu atât însăși filosofiei, cât acelei politici și culturii, administrative reale ale puterii. Autoritatea joasă a filosofilor, afirmă V. Mirzoyan, nicidecum nu este consecința caracterului activității lor profesionale, dar se poate de spus conștientizarea de către aceștia a propriei lor nerecunoașteri din partea societății [15, p. 103]. Societatea contemporană este vinovată de tragedia filozofie or, această societate nu prețuiește ceia ce are.

Spre deosebire de filosofii care se subapreciază, economiștii în autoreflexia lor se supraapreciază. Se vedea aceasta din articolul „Superioritatea economiștilor” scris de trei economiști occidentali. Ei au analizat părerile unor specialiști de frunte despre importanța socială a științei economice. Iată câteva păreri: „știința economică este cea mai științifică între științele

sociale"; „ea se plasează în vârful ierarhiei disciplinelor”; „economiiștii sunt unicii între savanții sociali cărora li se atribuie Premiul Nobel”; „economiiștii câștigă mai mult decât fizicienii matematicienii” etc. Autorii articolului au fixat și autoîncrederea „intelectuală” a economiiștilor. „Economiiștii, conform autorilor, cu încrederea caracteristică lor în superioritatea propriei discipline, mai puțin simt necesitate de a se baza pe alte discipline, sau chiar nu le recunosc existența. Chiar dacă anunță hotărât că „științele economice, spre deosebire de sociologie și politologie, au devenit o forță transformatoare puternică”, concomitent recunosc faptul că „economiiștii pot consulta guvernul, dar deseori nu conving oamenii”; „economiiștii simt că sunt destul de puternici dar nu iubiți”; și în particular autorii articolului mai menționează că „cu cât mai mult economiiștii americani sunt de acord între ei cu atât este mai mare distanța care-i îndepărtează de americanii simpli. Criza financiar-economică globală din 2008-2009, a dat o lovitură serioasă prestigiului științei economice și autoaprecierea economiiștilor.

CONCLUZII

Economia reală și știința economică trebuie să ducă la dezvoltarea armonioasă a omului, societății și naturii terestre. Pentru aceasta este necesară interacțiunea științei economice cu filosofia și toate celelalte științe, inclusiv și cele socio-umane.

Activitatea economică, ca și oricare altă activitate umană, trebuie să se bazeze pe paradigma universală a umanului și principiul antropologic. Oricare paradigmă este o etapă în dezvoltare și ea poate fi substituită cu o altă paradigmă. Principiul, inclusiv și cel antropologic, spre deosebire de paradigmă nu este limitat în timp. În aceasta și constă deosebirea între paradigma universală a umanului și principiul umanului sau antropologic.

BIBLIOGRAFIE

1. Дьяков А.В., Соколов А.М. Государственный суверенитет в пространстве философской рефлексии: цивилизационные стратегии и биополитика. Вопросы философии № 11, Б. 2018, с. 25-35
2. Локк Дж. Два трактата о правлении. Локк Дж. Соч. в 3 Т., Т.3, М: Мысль, 1988.
3. Фуко М. Рождение биополитики. СПб.: Наука, 2010.
4. Sîrbu I. Securitatea și dihotomia tehnologiilor convergente. Political Science. International relations and security Studies, International Conf. Proceed. the Xth ed., Sibiu, 2016, p. 417-478.
5. Sîrbu I. Unirea și securitatea națiunii române în viziunea umanismului etnic și ecologic. Unitatea limbii și culturii române. Lucrările Congresului internațional al culturii române, Ed. 1, Timișoara, 2018, p. 339-352.
6. Sîrbu I. Etica ecologică globală și dialogul civilizațional: Aspecte epistemologice și de securitate. Lucian Blaga University of Sibiu. Studia Securitatis, T. IX, Nr. 3, 2015, p. 159-168.
7. Sîrbu I. Robotics and human perspective. Proceedings the 13th International Scientific Conference „Strategies XXI”, Buharest; 2017, p. 442-452.
8. Азаренко С.А., Макаров Д.И. Синергическая антропология как междисциплинарная парадигма. Размышления об онтологии «интерфейса». Вопросы философии, Т. 2, М., 2019, с. 61-71.
9. Фуко М. Герменевтика субъекта. Пер. с франц. А.Г. Погоняло. СПб.: Симпозиум, 2007.
10. Деланга М. Новая онтология для социальных наук. Логос, Т. 27, №3, М. 2017, с. 35-56.
11. Современные тенденции развития эпистемологии. (Материалы круглого стола). Вопросы философии, №10, М. 2018, с. 31-66.
12. Sîrbu I. Ecosofia sau filosofia ecologică. Academia Ecologică din România, Iași, 2000, 375 p.
13. Sîrbu I. noua filozofie și securitatea. Revista Militară, Nr. 1, Chișinău 2018, pp. 52-61.
14. Șerban H.A. O lectură a imaginii noocratului, un conducător etic. Revista de Filozofie, Nr. 3, București, 2017, pp. 358-372.
15. Мирзоян В.А. Философ на службе у правителя. Вопросы философии, №10, М. 2018, с. 102-115.